

EXTRACT ende Copye/

Van verscheyde Brieven en Schriften,

Belangende

DE

Rebellie der Paepsche Portugesen
van desen Staet in *Brasilien*.

Tot bewijs

Dat de Kroon van Portugael schuldich is aen de selve.

Ghedrukt in't Jaer ons Heeren. 1646.

Tot den Leser.

DEwyle datter veel personen seer begerich zijn, te hebben de particulariteyten vande Rebelle der Paepsche Portugesen van desen Staet in Brasil, onlancx voorgevallen; en datter oock veel, 't sy door gunst tot Portugael, of afgunst tot onsen Staet, of eygensinnicheyt, onghelooicheyt, of quade onder-rechtinge, niet en willen noch kunnen aen-nemen, dat de Croon van Portugael aen de selve Rebelle schuldich is; ende dien volgens vastelijck gheloooven, sustineren, en drÿven, dat sulcx alleen tmerck is geweest van eenige particuliere personen aldaer, Onderdanen van desen Staet, en daer toe nyt haer eygen motief ghedrongen, eensdeels nyt liefde tot de Paepsche Religie, om de selve aldaer weder te restabileren, en de Ghereformeerde Religie nyt te roeyen, ander-deels nyt liefde tot naer Natie de Portugesen, haer nabueren, en die van Portugael, om van alle correffondentie met de selve langher niet gesepareert te zijn, doch voornamelijck om haer verlooren Vrijheyt te vindiceren, en haer van de Nederlantsche Tyrannie te verlossen; soo heeftet my noodich ghedacht, eenighe Extracten en Copyen van Brieven en Schriften by provisie door den Druck gemeen te maken, sootot contentement van d'eene, als onderrechtinge en overtuuginge van d'anderen, ter tijt en wyle de naerder bescheyden, die handen zijn, en een klare Deductie van alles vaerdich ghemaect

Vale.

EXTRACT

Met verscheyde Brieven en Schriften/ belanghende de Rebelle van de Vereenichde Nederlandtsche Doortegesen in Brasilien: Tot bewijs dat de Croon van Portegael schuldich is aen de selve.

Met de Brieven van den 12. Februaris / 1645. wert uyt het Recif de Pernambuco gheschreven: Dat aldaer uyt de Bahia was geweest eenen *Andre Vidal*, Luytenant Colonel van den Coninck van Portugael, met noch een Paep: en dat de selve haergevoecht hadden by de Inwoonderen Portugesen aldaer, en met haer gheconsulteert, hoe sy die conquecten weder soude kunnen brenghen onder de ghehoorsaemheyt van Portugael. Dat oock de Moeder van *Joan Fernandes Viera*, haer hadde laten verluynen by eenighe Portegefen, dat sy in corte Maenden van't Jock der Hollanders soude bevrijt zijn. Item, datter alreede veel Farines en Beesten aen gheene zijde van *Seregippe del Rey* in voor-raet was, en dat met den eersten veel Krijgs-volck en alle andere behoeften, daer mede soude komen uyt de Bahia, tot assistentie vande Rebellen, waer van de voornaemste waren *Joan Fernandes Viera*, een Molaet, die weynich jaren te vooren de Jonghe was gheweest van de Heer Stachouwer, besittende vier of vijf Ingenios, de Compagnie schuldich zijnde vijf a ses Tonnen gouts: voorts mede eenen *Antonio de Boullkains*, een seer rijck Man, en niemant schuldich, en eenen *Iuan d' Abulquerq*, en anderen.

Met Brieven vanden 17. Junij adviseren uyt de Alagoas, wesende ontrent vijftich Mijlen van't Recif: Dat eenen *Ca...* met vijf of ses hondert Brasiliaenen de Reviere van *Francisco* soude gepasseert zijn, ende datmen vreesde dat d'Inwoonders dat volck soudentoe-vallen: en datter eenige vande princepaelste geapprehendeert waren.

**Met Brieven van den 27. Junij 1645. wert uyt 'tKerif
geschreeven als volcht :**

HEt Schip Leyden , dat tegenwoordich hier alleen leyt , is hier wel van doen , met alle d'andere die noch verwacht werden , alsoo hier , ontrent een Maent gheleden , seker verract ontdeckt is , van dat de Portugesen Inwoonders voor-genomen hadden , op Sint Ians nacht ons alle om te brenghen of te vermeesteren , en dat sy haer alle daer toe schriftelijck verbonden hadden : en was het verract in deser maniere aengheleyt. Op Sint Ians nacht , souden seker Bruyloft gheweest hebben ontrent twee Mijlen van hier ; waer op sy ghenoodicht souden hebben de Hooge Raden van Justitie , en voo'ts alle de ghequalificeerde van desen Staet , ghelijck dat meermael voor desen is gheschiedt , en souden de selve op't vrolijckste vande maeltijt alle hebben ghemaffacreert , uytghenomen een Dienaer van de Heer *Walbeek* , die ghemeenelijck , als de Hooge-Raden naer 'tPoortsluyten buyten bleven voor uytginck , om de Poort te doen openen , en alsoo hy daer door seer bekent was by de ghene die de Poort bewaerden , soo souden sy hem daer toe oock ghebruyckt hebben : en meenden in de kleederen vande vermoorde alsoo hier binnen ghekomen te hebben , en ons van ghelijcke te doen , dan Godt Almachtich heeft sulcken grouwelicke aenslach niet willen ghedooghen , en 'tvoorschreve verract door haer eygen Medeflanders aen den dach ghebracht. O grouwelijck voornemen ! daer wy met malkanderen onder verbant van vrede rusten !

Tot assistentie van dit grouwelijck en schandelijck stuck , is hier over Lant uyt de *Bahia* en *Rio Gaiera* , gesonden over de drye duysent Man , soo Swarten , Molaten , Brasilianen , als Portugesen Soldaten , soo men seyt , doch heeft men geen sekerheit of 'tghetal meer of min is ,

Bovendien , soo werden hier ontrent , na 'tblijden van verscheyde ghevanghenen Poortegesen , alle uren noch drie of vier duysent man te water tot haer assistentie , verwacht : En doen sy sagen dat haren eersten aenslach misluctt , en ontdeckt was , en dat eenighe Poortegesen gevanghen wierden door last van den Hoogen-Raedt , soo hebben hun alle d'anderen geab'senteert.

Van dit verract , seghtmen , dat eenen *Joan Fernandes Viera* , de principaelste is , die Facteur is vande Ingenios vande Heer Stachouwer : Doch die hout hem , met noch eenighe andere Portugesen , inde Bosschagienstil , met eenich volck versterckt zijnde , en hebben desen medegaende

gaende Briefaen de Hooge-Raden gefonden : waerinne fy proteſteeren als groot ghelijck hebbende. Andere van haer Comfraters, als, *Amador da Raovia*, en *Taome Teirero*, die verklaren haer alreede publicke vyanden van defen Staet, en hebben alreede veel volcx op de been, en hebben oock eenich volck, uyt de Bahia gekomen, met haer geconjungeert : Ja gaen alreede foo vermeten, datſe op diverſche plaetſen galgen hebben op-gherecht, tot ſtraffe vande gheneñ die haer partye niet en kieſen, noch voor de vrijhey (dat haer woort is) niet en willen ſtrijden. Andere, die haer zijde willen kieſen, preſenteeren ſy te beſchermen en te bevrijden, gelijk als V. L. by de inleggende Miſſive, aen een Nederlants ghewefen Capiteyn geſchreven, kont ſien : die in een ſterck Huys op de ſtrant woont, dat de vyant corts daer na, inghenomen, ende hem met de Soldaten die daer op laghen, oock de Vrouw van den huys en haer Familie ghevanghen ghenomen, ende 'tſelve Huys met ſijn volck ſterck beſet heeft. Men heeft daer drie Vaendels ſien af-wayen: Sy hebben oock verſcheyden Revieren en paſſagien, van waer wy de Suyckeren moeten hebben, en daer wy daghelijcx plachten door te paſſeeren, beſet, en ons afgeſneden; in ſomma, een publicke Oorlogh hebben wy hier in't Lant: die ick gheloove niet eer ſal gheſlift werden, voor en aler wy wederom ſecours van gelt en volck uyt *Patria* krijgen: ſonder dat ſal't hier eenen ſlechten handel geven. Ondertuſſchen, eer dat ſecours noch hier komt, vrees ick datter vry wat ſal om-gaen, en meenich menſch bedorven werden.

'tIs altijt foo veel, dat ſoolange deſe troubelen dueren: datter gheen betalinghe ſal om-gaen: Alle Inwoonders van onſe Natie, door 'tgantſche Lant, en die't met ons houden, ſyn al-te-mael ghevlucht naer de Fortereſſen, en moeten alſoo haer welvaren tot een proye voor de vyant laten: 'tIs bedroeft voor die hier middelen in't Lant hebben. Ick ſal het met deſe ghelegenthey, hier noch in ſien, om te ſien hoe het af-loopen ſal. Onſe macht van Soldaten is ſeer kleyn, uyt oorſaecke dat meeft alle de Soldaten hier uyt ghelicht zijn, ſoo dat wy Borgers om de derde nacht met twee Compagnien dach en nacht moeten waken, dat ons meer op den Oorlogh als de Negotie doet dencken. 'tRecht is gheſloten, dat gheen Koopmanſchappn uyt moghen, oock kanmen, in deſe ghelegenthey, niemant om eenighe betalinghe aenſpreken. Van hier om de Zuyt, is de vyant over al in't Lant. Tot *Porto Calvo* laghen twee Barcken om te laden, dan ſyn ledich wederom gekomen: op andere plaetſen ſijnſe aenghehouden.

Onsen overfte Luytenant Hans, is met ontrent 800 man , doch meest Brasilianen in't Lant ghetrocken , en heeft een Troupe van ontrent 300 Man gherefcontrereert en op de vlucht ghejaecht : Ick vrees dat dit een droevighe Oorloghe voor veelen syn sal , Godt wil het ten besten wenden , en ons haest secours toe-fenden , alsoo sulcx van noode is: wijders soo wete ick V. L. door dese onlust niet veel anders te schrijven , maer referere my aen de volghende Schepen , die al ghereet legghen onder 't Roo-lant. Dese drie gaen voor uyt om tot advijs te dienen : noch vier blijven legghen tot datter Schepen komen , dat na alle apparentie gheen Maent kan lijden , daer mede ick dan bree der sal schrijven, &c.

Den Brief aen de Heeren vanden Hooge-Rade gheschreven/ luyt aldus :

De Heeren vanden Hoogen ende Secrete Raden in Brasil.

WY hebben alhier in't Velt, alwaer wy gheretireert sijn. verstaen , dat V. E. D. E. met Placcaten ghelimitteerden tijt hebben gestelt , dat onse, en der ghenen Vrouwen die haer by ons hebben begheven , haer huysen verlaten moeten , en in ghebreke blijvende , de molestien van den Oorlogh onderworpen souden zyn , waer toe wy niet konnen verstaen , alsoo de Vrouwen hare Mannen onderworpen , ende in hare beschuldighen niet ghehouden zyn : Noch wy en soecken anders niet als onse behoudenis , het welcke wy wel hebben laten blijcken , met eenighe Soldaten quartier te geven , die *Amador da Rovia* hadde ghevanghen ghekreghen , dat wy oock aen de gevangenen in *Paratiby* , soo Brasilianen , Duytschen , als andere , met de selve in vrijheyte stellen (als Christenen die wy zyn) hebben betoont , en de Nederlantsche Vrouwen met alle courtosien ghetraecteert : Ende soo wanneer aen d'onse eenighe molestie wert ghedaen , sullen wy resolutie nemen die te defenderen , alsoo de defentie natuerlijck is : Ende soo verre ghekomen synde , sullen wy ons sulcken overlasten te wreken ons leven niet ontsien : want V. E. D. E. is niet onbekent , dat in onse *Capitania* wel twintich duysent Blancken , (dat syn witte menschen) en wel twintich a dertich duysent Negros en Molaten (dat syn Swarten , en half Swarte-menschen) zyn , waer mede wy sulcx konnen uyt-rechten , indien wy 'tselve niet hadden opgehouden met het ophangen , die aen *Sint Laurens* sonder eenige ordre , eenige Duytschen en Brasilianen haddenghedoot : ghelijck wy oock eenighe Verraders van onse Natie bevindende , de selve rigoreuselijck sullen doen

(7.)

doen straffen : wy verstaen mede, dat V. E. D. E. op onse personen en leven als Rebellen eenich gelt hebben ghestelt : V. E. D. E. en fullen dit soo niet ghelieven te nemen, want wy de eerste niet en sijn geweest, die sulcx aen onsen Coninck hebben betoont : en dat doen wy met alle gherechticheyt als veroorsaect door V. E. D. E. quaet Gouvernement en Tyrannye aen ons ghedaen : Onse Placcaten tot noch toe ghepubliceert, hebben tot dien eynde ghedient, om 't rieur, die V. E. D. E. ons sochten aen te doen, en wy niet en doen, te verhinderen : oock om onse conservatie, tot dat V. E. D. E. door onse gherechticheyt fullen versekert sijn om ons in onse voorighe gherusticheyt van huys en goederen te stellen : hetwelcke doen by V. E. D. E. contrarie wert ghedaen, en door *Jan Blauw*, een publick Tyran (waer voor hy oock voor desen van V. E. D. E. is verklaert) ghepleecht wert : de welcke teghenwoordich sijn Tyrannie en quade ghenegentheyt continueert, met de luyden te plonderen, de Dochters te ont-eeren, en veel Blancken tot Slaven te maken, ende met meer andere extraorbitante dinghen, waer van wy ons tot noch toe niet en hebben gewroken, alsoo wy verhoppen dat V. E. D. E. daer van kennisse fullen bekomen, en remedie daer in stellen : Ende V. E. D. E. ghelieven te consideren, dat wy inde wereldd Christen Coninghen hebben, waer van wy secours kunnen versoeken, als mede van Godt en de Iustitie, dat ons niet en sal ghebreken. Actum 8. Julij, anno 1645. ende was onder-teyckent

Joan Fernandes Viera.

Antonio Cavalganti.

**Den Brieft bande boozsepde Hoofden der Rebellen aen
alle andere gheschreven/lupt aldus :**

**Joan Fernandes Viera, en Antonio Cavalganti, Gouverneurs
van desen Bozloge, in name bande Goddelijcke liberteyt**

DOen te weten aen alle personen van wat qualiteyt of Natië die souden mogen wesen, zijnde Vreemdelingen, Nederlanders, Hocheduytschen, Franschen, Engelschen, Schotten, ende Joden, die haer willen begeben aen onse zijde, onder de voorschreve Goddelijcke vrijheyt, sijnde Soldaten, dat wy haer fullen betalen alle de gagie die sy vande Compagnie moeten hebben, tot den dach toe datse overkomen : ende indien sy onder onse Compagnien willen dienst nemen, salmen

men haer dubbele gagie gheven, en sullen sy moghen leven in hare Vrijheyten en Religie: er tijt en wijle dat sy haer sullen willen inbarkeeren en vertrecken daer't haer sal ghelieven. Ende mit desen staen wy toe qua: tier en vry gheleyde van alle hare goederen: ende boven dien alle die gene die geen Soldaten en sijn, en op onse Paspoort willen blijven, het bende goederen van wat soorte die soude mogen sijn, sullen deselve blijven behouden en besitten, en sullen leven in vryheyten van conscientie. Item, alle de Brasilianen, Pitiguaren of Tapoyers, die haer aengeven, indien zy eenighe crymen hebben begaen, deselve sullen haer vergeven worden, en sullen gherust moghen leven, gelijk voor desen: En die 'tselve niet en doen, houden wy voor Verraders en Vyanden, en sullen voor soodanighe gestraft werden: ende alle Negros, Molaten, Mamelucken, Mines, en Herders, die in dese occasie van Oorloghe haer devoir sullen doen, getrouwelijck vechtende, sijnde slaven, sullen vry gemacckt werden, en salmen den eygenaer daer voor betalen de waerde van dien: En alle persoonen die eenighe fouten begaen hebben, voor ons comparerende om haer devoir te doen in desen Oorloghe, sullen Pardon hebben: Ende alle die geene die schuldigh sijn aen Ioden ofte Nederlanders, doende ghetrouwelijck haer devoir, sullen vry wesen van yets te geven: Ende op dat het een yder bekent werde, hebben wy dit Placcaet doen aenplacken aen de Kercke en publijcke plaetse, *Machape* den 29. Junij 1645.

Ende boven dien, en sullen gheen Inwoonders vermoghen eenighe hulpe, faveur, ofte advysen, en vivres aen de Nederlanders te geven, op pene van verklaert te sullen werden voor Verraders, en te sullen sterven een onnatuerelijcke doot, en dat haer goederen sullen geconfisqueert werden, ten behoeve van dese oorloge: Ende was ondertheykent *Joan Fernando Viera*, en *Antonio Cavelcanti*.

Met Brieven banden 29. Junij boozsept/wert noch Geschreven: Datmen dese Rebelle al over langh heeft gepractiseert, Ende tot dien eynde assistentie versocht aen de Gouverneur van de Bahia: datse oock deselve hadden bekomen.

**En ander schrijft banden 27. Junij uyt het Kerif/
als volcht:**

E El famen seer Discrete S. en Vrient: Ick en kan niet nalaten by dese gelegentheyten V. L. te adviseeren vande nieuwe aenghevanghen Oorloghe

Oorloghe alhier , hoe dat de Me-needighe Portugesen, onder onse ghehoorsaemheyt hoorende , met hulpe van die vande Bahia , ons al te samen op eenen nacht hebben meenen te overvallen, ende den hals te breken : Doch den alwijsen Godt die heeft sulcx niet willen toelaten, doordien de schelmische Verraderye eenighe dagen te vooren aen den dach is gekomen, als de Me-needighe schelmen haer werck meenden te beginnen : haer voornemen was, de meeste Personen die inde Regieringhe sitten , met eenighe Officieren vande Militie , op den 23. deses , sijnde Sint Ians avont , by eenen *Antonio Cavelgante* te Bruyloft te nooden, en haer Personagie daer mede te speelen , en souden dan , soo zy meenden , wel voorts Meester geworden hebben van dese plaets, en omleggende Forten.

Dese Verraders , dewelcke al vande Principaelste sijn , die geteeckent hebben , vernemende dat haer aenslach ontdeckt was , sijn meest gheritereert, eenige sijn gevangen : of daer van eenige over de Klingh sullespringhen sal den tijdt leeren. Waer op D. E. D. Hooghe Raden een Mandact hebben laten uytgaen , ende de gheretireerders gepardonneert ; mits datse binnen vijf daghen souden inkomen , ende nieuwen Eedt van ghetrouwicheyt doen : uytgenomen die geene , die Autheurs waren van t Verraet, doch sijnder weynich ingekomen. Ondertusschen is onsen Oversten Luytenant uyt met ontrent 7. a 800. Man , soo Soldaten als Brasilianen, die ontrent *Poujouque*, op Sint Ians avont, een parthye treffen , en met weynich ghevechts , daer in den Vyandt ses a seven Man verloor, retireerde zy Boswaerts in. Op morgghen of overmorgghen gaet weder een Troupe uyt , Godt de Heere wil onse Wapenen seghenen. Het is verdrietelijck te Oorloghen sonder Volck , sonder Vivres , sonder Schepen , sonder Ghelt , en sonder Amunitie van Oologhe. Evenwel soo wy eenighe secours krijghen uyt *Patria* , daer seer na verlanght wert , (alsoo sedert den 12. April gheen Schepen hier sijn ghearriveert) sullen hier gheen noot hebben , ofte zy moften met macht te water komen, dat by ons niet en wert ghelooft , alsoo sulcx niet sonder consent vanden Coninck van Portugael kan gheschieden: hoewel dat de ghevanghenen verklaren , dat haer secours van Schepen is beloofd : twelcke wy oock ghelooven , soo haer aenslach gheluckt hadde , maer nu niet. Is nu te vreesen , alsoo de Verraders niet tot haer wil sullen kunnen geraken, datse het Lant, oft Riet-velden , sullen bederven , en de Negros op vanghen , en met den buyt naer de Bahia retireeren , dat den tijt sal leeren. Alhier laghen ghereet seven Schepen ,

om naer 't *Patria* te gaen, waer van nu drie vande onbequaemste gaen, d'andere fullen wederom van Paraiba hier komen, en blyven tot dat wy secours hebben gekregen. Soo dadelijck komt tydinghe vanden Oversten Hans, dat hy een vande Verraders heeft doen ophanghen, die een galghe hadde opgherecht, om die gheene op te hanghen, die het met haer niet en soude willen houden.

Det Zieven banden 2. Augustij/ wert aldus Geschreven :

Hier neffens heeft V. L. Cope van sekere Missive, geteykent van sesrebelln, waerinne zy seer klagen over 't onghelijck dat haer is gheschiet, daer zy ter contrarie veel meerder faueur hebben ghenoten als eenich Nederlander. Een ge daghen hier naer, hebben deselve een Placcaet laten uytgaen door 't gheheele Landt, waer in zy devoir doen met ghetrouwelijcke dreyghementen, om 't Volck tot haer devoir te kryghen, met veel te beloven: waer van ick oock Cope soude ghesonden hebben, maer heb het niet konnen bekomen. Teghen welck Placcaet de E. D. Heeren Hooghe Raden, oock een hebben doen uytgaen, en op yder kop ghestelt twee duysent guldens levendich, en doot, duysent guldens. Oock mede, dat hare Vrouw en Kinders mosten vertrecken naer haer Mans en Vaders, alsoo de E. D. Heeren Hooghe Raden deselve onder hare Sauvegarde niet en wilden nemen: waer op zy wederom een Brief hebben ghesonden met ghetrouwelijcke dreyghementen, ja, onste willen overvallen met vijftich duysent Man.

De Heer Balthasar vande Voorde, Raedt vande Justitie, die op den 9. Iulij van hier naer de Bahia vertrock, om te vernemen ofte wy noch vrienden of vyanden waren, is op den 28. wederom ghekomen, met advijs, dat de alliantie met Don Jan de Coninck van Portugael, en de Heeren Staten ghemaect, door haer niet soude gebroken werden, en datse van dese revolte niet en wiste, 't welck wel anders bleeck, alsoo de ghemeene Man verboden was met ons Volck niet te spreken. Deselve Heer vande Voorde, istwee dagen daer gheweest, en moste savonts met al sijn Volck weder naer Boort toe, daerse voor desen altyt aen Lant bleven: En datse kennisse hebben vande revolte, blijkt oock ghenoech uyt de Brieven ghekomen uyt de Bahia, ende by onse Soldaten ghekrege, waer van V. L. hier neffens oock een Cope heeft van acht extracten, daer uyt haer schelmerye klaer ghenoech blijkt.

Op gisteren quam tydinghe van *Serinheyn*, dat Cameron, sijnde een Brasiliaens Colonel, die grooten dienst voor desen den Koninck heeft ghedaen,

ghedaen, met sijn Troupe daer ontrent lach, sterck, soomen seyt, duysent Man, waer mede hy op't Lant van de Bahia is ghekomen: wy ghelooven dat hy nu al by de Rebellen haer Legher is: watse sullen uyt-rechten sal den tijt leeren; Sy hebben tot noch toe weynich schade ghedaen.

Soo men seght, soo excuseeren haer die vande Bahia, en segghen, dat Cameron en sijn volck van den Coninck is afghedanckt, en daerom niet meer onder haer Commando staen: maer wy gelooven dat hy onder dat dexsel van haer is uytgesonden om de Rebellen te secondeeren.

Op dato sijn hier twee Portugesen gherecht met den Sweerde, die seer grouwelijcke dinghen hebben bekent, soomen seght, &c.

En ander schrijft van den selven Datum.

VT de Bahia is den Politiquen Raedt weder ghecomen, die was ghesonden om den Gouverneur aldaer te vrighen, of men vrient of vyandt was: dan die ignoreerde de revolte naer sijn segghen: ondertuschen wiert den Raedt (als een ghevangen Man) met Soldaten bewaert, ende moeste 'savonts weder t'Scheep, op dat hy met d'Inwoonders niet en soude spreken, die oock op groote straffe by Placcaet verboden waren van met d'onse te spreken: Daer laghen quantiteyt Schepen gereet, van welcke het Geschut binnen gehaelt, ende de Geschut-poorten toe ghedaen wierden. Item, datmen *Andre Vidal, Paolo d'Acunha,* en *Pedro Cavalgani*, met hare Troupen waren verwachtende.

Met Vrieven vanden 4. September wert geschreven:

NAer dat de Portugesen waren opgestaen, ende in openbare Rebellie getreden, en dat den Gouverneur vande Bahia daer van de weete was gedaen: Dat hy alles inder haeste hadde geinbarkeert wat hy konde, en met namen ontrent 2 duysent of vijf-en-twintich-hondert van sijn outste Soldaten, en de selve aen *Barra-Grande*, ontrent *Serenhain* aen Lant gheset: dat bemachticht, de Brasilianen ghehanghen, de Soldaten quartier ghegeven, ende van daer is *Andre Vidal* ghegaen naer *Cabo Sint Augustijn*, het Fort Punctal belegert, en op den 17. Augusti ontrent een ure van 'tRecif d'Ingenio van wijlen *Tourlon* overvallen, d'onse gheslaghen en ghevanghen, daer onder den Oversten Hans, en meest alle d'Officieren, ende naer de Bahia ghevoert. Ter Zee quamen 32 of vier en-dertich Zeylen, waer van datter achtien of twintich uyt *Rio de Genero*, en de *Bahia* met Suyckeren geladen, naer een ghedaene bravade voor't Recif, naer Portugael zeylde: D'andere twaelf sijn op de Kuste

ghebleven , en hebben een deel van't voorseyde volck ghelant, daer na sijn de selve beneden *Paryba* in de *Bay de Trahison* ghekomen , om van ghelijcke volck daer te landen , om *Paryba* te benauwen : sijnde over Landt derwaers ghesonden 800 man : en meenen also *Paryba* te nemen, dan daer wamen gheresolveert t' selve te mainteneren ten uysterste toe.

d' Inwoonders, die de Wapenen hebben aenghenomen, sijn veel duyfenden, ende die vande *Bahia* sijn ghekomen, sijn ontrent drie duyfent man gheexpiermenteerde Soldaten , haer Colonel hier in Neelant gediend hebbende.

**Wt het Reciff wert den 15. September 1645.
aldus geschreven :**

S Edert mijne jongste, is voor de Reede van het *Reciff* ghekomen een Poortugese Vloot Schepen van 32 seylen, so groot als kleyn, met witte Vlagghen van adlteren : voor-ghevende Vrienden te wesen , en sonden twee Ambassadeurs aen lant , met Brieven van den Gouverneur van de *Bahia* aen de Heeren Secrete Raden , en andere Brieven mede aen de Princepaelste Rebellen int Lant , alle ghepractiseert om onste bedrieghen. Haer aen-geven was, datse van *Rio de Genero* quamen met Suyckeren , om naer Portugael te vertrecken , en datse in't passant inde *Bahia* waren aenghelopen , de ghemelde Brieven niet alleen te bestellen , maer oock , by aldien wy van haer Schepen en volck eenighe noodich hadden, datse ons de selve soude leveren , om de Poortugese Rebellen te helpen straffen, waer over oock den voorsz. Gouverneur twee duyfent man hadde ghesonden , die sy ghelant hadden boven *Serenbain* , ende dat die oock tot onsen dienst waren , al om de Rebellen in rust te stellen , ende ons met haer te vereenighen , alsoo de Coninck van Portugael op't hoochste daer aen was gheleghen , om goede aliancie met ons te houden : Ende tot meerder verssekeringhe van dit alles , soudender soo veel Schepen tot onsen dienst hier blijven als wy souden begeeren , om de 2000 man, soo hy ghelant hadde (tot dat alles weder in stilte soude sijn ghebracht) weder wech te voeren : Ende den Admirael vande selve Schepen soude aen Lant komen in *Ostlagie*. Met dusdanighe Stratagema hebben sy willen voor den dach komen , daer ter contrarie haer concept tot gheen andere intentie was , als haer Meester van het *Reciff* te maken , by aldien sy maer gheleghentheyte daer toe hadden gesien : maer daer toe niet konnende geraken , quamen sy met soodanige loofse

loose Brieven voor den dach. Onsen Admirael *Lichtert*, met vijf kloecke Schepen lach op de Reede, daer voor datsefoo bangh waren, datse qualijck hare Ambassadeurs dorsten in-wachten, en ginghen door eer dat de selfde aen Lant waren, welcke met haer Karveel, daer mede sy aen Lant ghekomen waren, volchden. Ende hadde de wint onsen Admirael ghedient, hy soude van hare Schepen, die door storm hier en daer verstroyt waren, hebben konnen vermeesteren, alsoomen hare boose intentie ghenoech konde mercken, door dien sy alle zeyl maecten en door ginghen, siende op dese Kuste gantsch gheen ghegheenthey.

Also de Inwoonders nu ten minsten met 3000. mannen uyt de *Bahia*, alle goede Soldaten, versterckt sijn, so hebben sy een van onse principaelste plaetsen (genaemt *Capo Augustijn*) belegert; en hebben alles wat achter haer leyt, nu mede beset, in voegen dat sy gheheel Meester van 't Velt sijn: te meer dat sy ons Leger, dat buyten in 't Velt was, oock hebben vercraft, ende alle Officieren daer van ghevanghen: als mede alle de Soldaten die het niet konde ontlopen, ghevanghen en doot gheslagen, en so dat wy geen macht hebben om yets buyten te senden, endorven wy ons neus buyten de Forten niet steken, ten minsten geen muskets schoot, off men loopt perijckel om gevangen te werden: Soo dat wy hier, en alle onse plaetsen 't gheele Lant door, genoechsaem beleghert sijn, tot soo langhe wy secours bekomen, dat ons Godt op 't spoedichste wil gheven.

Alle onse Vyanden dorsten naer ons leven, ende sullen haer beste doen om ons hier t'overvallen, alsoo zy weten dat wy meest Burghers sijn, die de plaets moeten bewaren, en datse daer, over sulcx te eerder sullen waghē: Dit alles wel verdient hebbende weghe onse menichvuldighe sonden, verhopē wy evenwel, dat het maer tot een Roede en waerschouwinghe tot onser aller bekeeringhe sal dienen, ende daer door Godes Toorne in ghenade veranderen, ende alle het boos voor-nemen onser Vyanden op haer eyghen kop laten komen: gelijk oock de ghesamentlijcke Borgherye alhier (Godt loff) eendrachtich ghesolveert is het uytterste te verwachten, en tot den lesten Man te vechten, liever dan in handen van deselve Tyrannen te vallen, welck onse Soldaten en Brasilianen quartier ghegheven hebbende, daer naer door haer Inquisitie seer schandelijck hebben vermoort: Alsoo dat gheene reeckeninghe anders by ons wert ghemaect, als hier alle te sterven, indien zy meester werden, daer Godt ons voor wil bewaren.

Den 11. quam tydinghe, dat onsen Admiraal Lichthart, acht Schepen vanden Vyandt met drie a vier Karveelen boven *Serenhain* in een Haven befet heeft, met vijf Schepen, daer mede hy was gaen kruyssen, en heeft het selfde door een Barck hier aenden Hoogen Rade laten werten: zy legghen in een Haven daerse niet konnen uytkomen: van hier is secours derwaerts gesonden: ende de Schepen *Elias* en *Deventer* sulen volgen.

Den 12. quam tydinghe, dat gemelte Admiraal de Portugesche Schepen alle vermeestert, ende veel Volckx vande Portugesen doot gheslaghen heeft: veel sijnder verdroncken, alsoo se over Boort sprongen; in meeninghe om aen Lant te swimmen, dat haer door onse Scheep-Boots, en kleyne Vaer-tuych is belet: Haer Admiraal van die Schepen is seer ghequetst, doch niet doodelick, die heeft onsen Admiraal ghevanghen met een Barck opghesonden, is ghenaemt *Don Jeronimo Serano de Payva*, een van haer Opperste Hoofden, daer den Gouverneur vande Bay van schreef, dat hy hem hier was sendende met de voorschreven Schepen tot onser assistentie, waret dat wy hem maer wilde employeeren.

Onsen Admiraal, met vier van des Vyants Schepen, wert alle uren wederom hier verwacht: de resterende Schepen, als mede het kleyne Vaer-tuych, sijn alle inde gront gheschoten en verbrant.

Dese Victorie doet ons hier in dese ghelegentheyte extraordinaris goet, ende onder haer geen kleyne alteratie: niet te min, zy hebben de *Caep Sint Augustijn* inghenomen: het welcke aen haer verkocht en geleverd is, door onse principaelste Officieren die daer in waren, soo dat wy wel de helft van dit Lant quijt sijn. Den Gouverneur vande Bay (soo het dessein op ons gheluckt hadde) soude selver hier ghekomen sijn. Den Persoon, welcke het Fort aen de *Capo* voornoemt heeft overghegheven, is ghenaemt *Hooghstraten*, en heeft correspondentie ghesonden met den Gouverneur vande Bay ende den Bisschop aldaer, ende is deselve nu Colonel onder haer ghemaect. Gisteren hebben de Vyanden ghestormt in ons gesichte op een steene Reduyt by dese Stadt: De Vyanden brenghen alle hun macht van de *Caep* na dese Stadt. Onsen Krijghs-Oversten *Houft*, met meest alle sijn Soldaten, is geslagen ende ghevanghen. Een Heer *George Garfman*, is van *Rio Granda*, om over de Militie te commanderen, alhier ghekomen. De Forten welcke wy noch in hebben, sijn, *Rio de Francisco*, *Rio Retipoel*, *Povason*, ofte *Perto Calvo*, *Ila Tamarica*, *Paryba*, ende alle de Forten om dese Stadt, maer deghe-

de gheheele *Caep* sijn wy quijt , ende het platte Lant ; De Portugesen sijn seer sterck in *Olinda* , een half ure van hier.

E X T R A C T

Wt diversch Brieven gheschreven uyt de Bahia , dooz Paulo de Rego Borges aen Bartholomeo Perera Nos do Serehippe , in dato den 3. Junij / 1645.

A *Ndre Gonsalvos* heeft my over-ghelevert V. L. Brief, met goede tijdinghe van V. L. gesontheyt , daer indat V. L. seyt cenighe Beelten van mijn ghevonden te hebben , ende dat ick V. L. *pro curatie* soude senden , omme vanden vyandt te moghen koopen 't gheene my niet en dient , uyt redenen van de goede hope soo wy hebben van die ghenade , soo Godt ons kan gheven , in welcke ick vertronwe eer V. L. desen ontfanghen sult hebben , d'effecten daer van te sullen sien ; ende alst ghebeurt , sullen tijts ghenoech hebben om van alles te disponeren .

Dooz Christoffel Alves Daraie, aen Thomas Daravie d'Almeda, in dato 29. Sep / 1645.

S *Alvador Montero* , seyt : soo haest *Sergippe* over is , daer na toe te willen gaen : wy verwachten alle uren dat ons tijdinghe kome vande restitutie ofte overwinninge van *Pernambuco* : op wat maniere en schrijve ick niet , om dat de Gouverneur niet hebben en wil datmen daer van spreke : Godt verleene daer toe goet succes : Datse in 't corte alsoo mal-kanderen met den eersten verhope te sien , dat God geve .

Dooz Francisco Gomes Pinto , aen Francisco Gonsalvos Montero , Inwoonder van Capibariba, van den 30. Sep / 1645.

Ick vertrouwe in Godt , eer een weynich tijts , dat ick V. L. sal komen halen , ende inbarqueeren in dit V. L. eyghen Schip naer ons.

**Dooy Donna Ifabella da Lima de Barros , aen Gaspar Gon-
salvos , en Martin Moora.**

Die occasie is my aenghenaem gheweest V. L. te kunnen schrijven, waerinne dat ick oock mentie make van mijnen ouden Man, ende openbare de groote gheneghentheydt soo ick hebbe om V. L. te sien: 'twelcke ick van Godt verwachtte haest te sullen gheschieden: onder- tusschen wil my Godt de Heere ghesontheyt verleenen, om my te hel- pen wederom bekomen de schaden soo ick gheleden hebbe, in sooda- nige goederen, daerinne dat ghy myn Vader soo veel behulpich geweest zijt, verwachtte 't selve nu voor my te sullen doen, alsoo het my aen- gaet: referere my vorder aen brengher deses, alsoo ick de Penne niet alles derf vertrouwen.

**Dooy Christoffel Alves d' Arravile, aen Melchior Topes
Rebeiso Piagni, in dato 27. Sep/ 1645.**

Domingos d' Avego, is drie reysen nae't Koninckrijck gheweest, ende is teghenwoordich hier, verwachtende op de veroverin- ghe of restitutie, dat Godt gheve effect nemen mach, op dat wy mal- kanderen moghen sien.

**Dooy Dominges, &c. aen Thomas d' Arravia d' Almede,
in Rio S. Francisco, Adij 28. Sep/ 1645.**

E Enighe dagen geleden heb ick Brieven van V. L. bekomen, ende V. L. per denselven bringer dadelijck beantwoort: Ick advijseere V. L. niet van de saecken deses, door dien dat het gheen gheleghent- heyt en gheeft: Ick en wil niets openbaren, door dien dat alhier een groote straffe of peene daer op is ghestelt, &c.

**Dooy den Bisschop van Brasil, aen Man^{lle.} Rebello
Vigario: ofte Daep van Sernheym: adij 28.**

Sep/ 1645.

IN langhe dagen hebbe gheen Brieven van V. L. bekomen, niet te- ghenstaende houde my ghecontenteert van anderen, die van daer ko- men, V. L. ghesontheyt verstaen te hebben, dat Godt de Heere lange laet continueren: Ick ben tegenwoordich ghesont tot uwen dienst, ende ick hope met God dat ick V. L. in't corte daer sal komen sien.

Dooy

**Door Antonio Rodrigos d'Algade, aen Antonio Perera ,
den eersten Julij / 1645.**

DE liefde die men is draghende aen Vader, Moeder, ende Broeders, voelmen niet voor sijn affcheyt, Principalijck, door dien ick niet en weete wanneer ons God de Heere liberteit of vryheyt soude moghen gheven, om V. L. te komen sien: Ende ick ben teghenwoordich soo bedroeft, dat ick niet onderstaen derff op foodanige maniere te vertrecken, 'twelcke ick oock aen V. L. gheschreven hebbe in een anderen Brief, waer in ick mentie maeckte van naer Portugael te gaen, maer den Gouverneur en wil my gheen licentie gheven: Ondertusschen quam Gaspar de Berras, en heeft my daer van afgheraden, tot datmen d'uytkomste vande revolte soude sien.

**Extract upt een Bries van Madera, In dato
den 17 Augustij / 1645.**

WYder van nieus hebben hier weynich, dan dat over eenighe daghen van hier vertrocken is een Portugesche Armade, die haer hier gerefreshcheert hadde, met intentie om haer reys naer Pernambuco te nemen, en de selve plaets te inporteeren, met d'aenkleven van dien, ist doenlijck. Ick soude wel breeder van haer desseyen adviseeren, maer moet het laten om mijn eyghen petticulier, hier in gheen labrinte te brengen: dan V. L. sal van haer voorghenomen werck aldaer wel wijs werden. &c.

**Met Brieven upt de Bahia, In dato den 18. September/
1645. wert op Lixboa gheschreven.**

Onse Armade is vertrocken den 21. Julij, ende op den dach van Sinte Ignatius, wesende den 31. der selver Maent, heeftse duysent Man gelandt in een Haven genaemt Tamandare, legghende 7. of 8. mijlen van de Caep van Sinte Augustijn Suytwaerts, alwaer dat haer 120. Hollanders, en 70. Brasiliaenen int eerste wel restiteerden, maer de menichte te hert aengherast werdende, gaven haer de Hollanders op, die de onsen lieten gaen, waer zy wilden: Ende alsoo de Brasiliaenen 't Accoord, met de Hollanders ghemaect, niet en wilden aennemen, en haer in seecker huys hadde versterckt, sijn deselve ghedwonghen haer op te gheven, van de welcke datter 39. sijn onthalt, en de rest het leven gheschoncken, waer van eenighe nae't Recif sijn ghevluicht.

De onse haer cours vervolghende, sijn gekomen aende Caep Sint Augustijn, en hebben de Hollanders aldaer haer aen d'onse overghegheven, ende de aengeboden conditien gheaccepteert, en drye Forten overghelevert. Ian Fernandes Viera, heeft hem in dese occasie seer treffelijck ghedraghen teghen den Vyant, deselve met kleyne macht schandelijck doen vluchten, en veele doot slaende.

In dit saysoen quam by hem den Corporael Andre Vidal, die hem heeft gevanghen ghenomen, volghens d'ordre vande Heer Gouverneur Ghenerael, om de Pays en vereeninge met de Hollanders te procureeren.

Corts daer naer isfer advijs ghekomen, dat de Hollanders uyt het Reciff waren ghevallen, en datse groote wreetheyt teghen de Portugesen bedreven, onder andere, datse vier Edele Vrouwen Perfoonen aen de staerten van haer Paerden hadden ghebonden, en alsoo deden naloopen: waet over onse Portugesen op nieus soo wierden ghealtereert, datse Ian Fernandes, 'tzy met list oft gewelt, uyt sijn ghevanckenisse hebben verloft, ende haer Capiteyn ghemaect. Ende hebben den Vyandt soo mannelijck aenghevallen, dat zy hem hebben doen retireeren: 280. Mannen, die noch in't leven waren gebleven, berghden haer op een seker huys, rontom beset met Palen, Trencheen, en Galderijen: maer de Portugesen vielen die so mannelijck aen, datse al t'samen souden vermoort sijn geworden, ten ware dat de voorschreven Corporael daer waer ghekomen met witte Vaendels, om sulcx te belatten, en om van Vrede te tracteeren, en haer te bevrijden vande furie der Portugesen, hoewel zy dat weynich achtete, en echter ons met Kogels wellemekom hietede, sulcx datter al eenige van d'onse daer van ghebleven sijn, van die by den Corporael waren, en hem soude oock 't selfde perijckel gheroffen hebben, hadt de Kooghel sijn kracht niet ghebroocken op een Pistool die hy aen sijn zijde hadde hanghen: maer sijn Paert wiert oock doot gheschoter. Dit is in recompentie vande benefitie dat hy haer goetwillich presenteerde quartier tegheven: blijvende evenwel ghevanghen, den Colonel, Sargiant-Majoor, Capiteyn, en veel andere Perfoonen, met consent om na de Bahia over Lant te gaen, ghelijck als die van Nazaret.

In ghelijcker voeghen, heeft den Corporael de vrede aen die van 't Reciff, door twee Ambassaden gepresenteert, die zy hebben gerefuseert: waer over d'onse ghenootsaect sijn gheweest haer te belegeren door Cameron, en Anrique Dios, die haer soo nauw hebben besloten, datse daer niet uyt durven komen om water te halen: In dese benaetheyt waren zy doen ter tijdt, als dese Barck van daer vertrock om ons dit advijs te brengen.

Ten selven tijde dat Ian Fernandes Viera rebelleerde teghen die van 't Reciff, soo deden oock 't selve d'Inwoonders van Pariba, Serinhain, Porto Calvo, Rio, St. Francisco, en meer andere plaetsen van die Capitanie, met soo gheluckighe successen, dat die van Rio Francisco met verlies van 47. Hollanders, in hare Forten hebben moeten retireeren, waerinne zy nu belegert sijn van d'Inwoonders, met hulpe van twee Capiteynen die haer residentie hielden op Rio-Real, en op ons verfoeck, ons sijn komen helpen.

Desghelijcx hebben wy d'Inwoonders van Porto Calvo belegert, die haer op 't Fort hadden begheven: waer van wy alreede advijs hebben, dat zy haer aen de Portugesen hebben overghegheven.

Die van Pariba sijn Meester vande Stadt, ende hebben den Vyandt gedwongen te retireeren op 't Fort van Cabevelo, dat op de Haven leyt: maer de Corporalen hebben het selve Fort doen besinghelen: ende alsoo sijn wy Meester van 't velt van Pernambuco, ende de Hollanders vande Forten van Pariba en 't Reciff: waer van wy hopen in korten tijdt Meesters te wesen, soo de Fortuyn niet en verandert.

Van Rio Grande, weten wy tot noch toe niet anders, dan dat d'Inwoonders

ders ujn gneemineert: t moet ujn met goet succes, alsoo de macht die den Vyant daer heeft van kleyne importantie is, uytghenomen het Fort

Weynich dagen naer't vertreck van onse Armade, is van hier vertrocken den Generael vande Vloot Salvador Correa de Sea, seer wel ten Oorloge uytgeruft: en in korten tijdt by onse Armade komende, sijn zy gheanckert voor't Recif, en heeft dadelijck Ambassadeuts daer ghesonden, volgens sijn instructie die hy mede bracht, om de Pays te presenteeren aen de Hollanders, dewelcke uyt sijn ghekomen met wirte Vaendels, en onder onse Schepen gevaren, roonende seer verblijdt te sijn, maer inder daet gheveynsdelijck, gelijk de succeffen dat be- thoont hebben: want d'onse door Storm haer Ancker hebben moeten lichten, en in Zee loopen, ende soo voorts na de Bay de Trayson, ende van daer naer de Caep, daer zy nu sijn: legghende de Hollanders daer oock ontrent met thien Schepen: maer alle dese geveynstheyt hadmen wel kunnen excuseeren, hadde den Generael vande Vloot hem by d'andere stercke Schepen gevoechr, ende sijn courts niet naer Portugael ghenomen, ghelijckmen presumeert dat hy ghedaen heeft: wy en twijffelen niet, hadde hy noch acht daghen voor de Haven van Pernambuco ghebleven, wy souden 't Recif nu al ghehad hebben.

Behalven dese Advijfen, wert gheschreven dat den Vyant onse Armade soude hebben aenghetast, verbrant, ghenomen, en ghefrant, eenige van d'onse doot- slaende die aen t'Lanr niet en konde onrvluchten.

Wert mede gheadviseert, dat de Portugesen begonden aen te tasten een Fort legghende halff wegen het Reciff, mer vast vertrouwen, dar sy haest alles sou- den vermeersteren; want met het Gheschut dat sy van Caep Sinr Augustijn heb- ben ghenomen, sijn d'onse van meeninghe het Fort van 't Reciff te dwinghen: en die vande Caep hadden alreede 17 kisten Suyker na de Bahia ghesonden, die sy daer ghenomen hadden.

E X T R A C T

**Wt een Bzief van Lixboa, gheschreven dooz een gheloofwaer-
digen Persoon / In dato den 8. November/ 1645.**

ICK bemercke, hoe dat aldaer (*te weten hier te Lande*) de nieuwicheyt van Brasil ghenomen werden: het is wel te gelooven dattet vreemr soude werden ghenomen. Maer de Discoursen vande Menschen sijn verscheyden, en alsoo sijnder veel die sustineeren willen, dat de Sraten hier hun op niets sullen innovee- ren. Maer niet tegenstaende ick wel sekerlijck affirmeeren kan, dat Portugal son- der dat niet weynich te doen en heeft.

De twee Ambassadeuts, die Salvador Correa de Sea aen die van't Reciff hadde ghesonden, waer van ick voor desen mentie heb ghemaeckt, sijn nu tot Porta Port ghearriveert, met een Iacht van sijn Vloot: {maer die brenghen niet nieuws, anders dan klachten vande Neerlanders; die haer antwoord hadden ghesonden op onse Ambassade, maer die quam datse niemanr vonden om die t'ontfanghen; en was sulx dat sy d'onse beleefdlijck met veel complementen bedanckten, met presentatie van ververschinghe d'onse te gheven, by aldien de Vloot sulcx van noode hadde.

t'Is wel klaerlijck te sien datter geen groote swaericheyt voor de Nederlanders is ghevolcht, door 't Volck dat d'onse doot Salvador Correa de Sea, hadden ghelant, dewijle wy t'selve hier niet en vernemen: Godt gheve alles ten besten mach komen, dat de vteede mach continueren.

E X T R A C T

**Wt een Bzief van Lixboa, van de selve gheschreben/
In dato den 15. November / 1645.**

DEN 9 deser is hier een Carraveel uyt de Bahia ghearriveert, die van daer vertrocken was den 21 September: en quam deselve met sulcken grooten blijfchap in, dat wy al-te-mael wel vier uren lanck int eerste niet anders wisten off het Reciff was over. De Brieven gelesen, en de Tijdinge ghehoort sijnde, heeftmen verstaen het succes van Nazaret, en de drie Forten en alle d'andere, uytghenomen het Reciff en Caps Velo van Parvba. die nau besloten en belegert waren: en datter oock veel Hollanders doot geslaghen en ghevanghen waren, sulcx dat sy haer beroemen, datse in korten tijt alles sullen meester sijn. Daer wert gheseyt, dat sijn Majesteit seer bekommet is over dese nieuwe tijdinghe van Pernambuco, en groote disfordere, die den Gouverneur vande Bahia ghedaen heeft, tot sijn disreputatie. Want voor alles behoorde gelet te werden de vrede met de Heeren Statente confereren.

Hier wert gheseyt, dat van hier een Persoon van qualiteyt na Noorlant sal gaen, om dien aengaende satisfactie te gheven en middelen voor te slaen tot beyden contentement.

**Met een anderen Bzief / vanden 15. November / 1645.
Wt Lisboa, wert gheschreben /**

DA T de nieuwe tydinghe van Brasil sijn Majesteit seer leet sijn gheweest: En datmen seyde dat hy sijn Grooten by een soude roepen, en datmen daer soude beramen een groote somme gelts te fournieren, daer mede een Persoon van qualiteyt na Neerlant sal gaen, om t'selve de Hollanders te presenteren voor haer resterende plaetsen van Brasil: en dat dan door dat middel den Koninck Meester van heel Brasil soude sijn.

E X T R A C T

**Wt een Bzief van London gheschreben / In dato den 19.
Januarij / door een Persoon van Lisboa,
vertrocken den 10. December.**

TOT Lixboa was een Ambassadeur verordonneert, om nae Hollandt te gaen, in Compagnie van vier Coopliden, waer van eenighe haer wilde excuseren door haer groote occupatie, maer men wist noch niet of den Coninck haer Excusen acn nam, of niet.

Sommier

Sommier Rapport

Vande Ed: Heer

M A X I M I L I A E N

S C H A D E E,

Ghewefene Capiteyn ten dienste vande
West-Indifche Compagnie

I N B R A S I L.

Mijn Heeren :

TOT voldoeninghe van V.E: Andtwoordt en Bevel, op mijn mondeling Relaes, inde volle Vergaderinghe vande 19 gisteren ghedaen, segghe ick onder gheschreven *Maximiliaen Schadee*; dat ick in Brasil, als Capiteyn van een Compagnie Vierroers, de Compagnie van West Indien dienende, in October 14ten door sijn Excel: en te de Heeren vande Hooghe en secreete Raede aldaer, inde Vloote onder den Admirael *Lichtbart*, en Collonel *Kheun*, mede versonden ben gheweest, op de expeditie naer de *Makasan*, en deselve Capitania oock heb helpen veroveren; dat ick 2 of 3 daghen na de voorschreve veroveringhe, met eenghecommandeerde troupe, bestaende inde helft van mijn Compagnie vierroers, en d'andere helft Musquetiers vande Compagnie van de Ma oor *Ernst van Bremen*, naederhant Commandeur vande *Maranian* versonden ben geweest naer *Xapitaruno*, daer ses Inghentos vande Portugesen sijn; Dat ick aldaer Guarnisoen gehouden hebbe, ontrent ses maenden lanck op seker Fortghen van kley en steen, genaemt *Montecalvario*, dat, door ordre vande Politique Raed *Bas*, ende de Major, *Ernst van Bremen*, het meerendeel van mijn Volck,

gaen, om dien aengaende satisfactie te gheven en middelen voor te slaen tot beyden contentement.

**Met een anderen Brieſ / banden 15. November / 1645.
Wt Liſboa, wert gheſchreven /**

DA T de nieuwe tydinghe van Braſil ſijn Majesteit ſeer leet ſijn gheweest : En datmen ſeyde dat hy ſijn Grooten by een ſoude roepen , en datmen daer ſoude beramen een groote ſomme gelts te fournieren , daer mede een Perſoon van qualiteyt na Neerlant ſal gaen , om t'ſelve de Hollanders te presenteren voor haer reſterende plaetſen van Braſil : en dat dan door dat middel den Koninck Meester van heel Braſil ſoude ſijn.

E X T R A C T

**Wt een Brieſ van London gheſchreven / In dato den 19.
Januarij / door een Perſoon van Liſboa ,
vertrocken den 10. December.**

TOT Liſboa was een Ambaſſadeur verordonneert, om nae Hollandt te gaen, in Compagnie van vier Cooplieden , waer van eenighe haer wilde excuſeren , door haer groote occupatien , maer men wiſt noch niet of den Coninck haer Excufen aen nam, of niet.

Sommier

Sommier Rapport

V A N

Maximiliaen Schadée van *Vtrecht*, Anno 1637. voor Adelborst in dienst van de West-Indische Compagnie uytghevaren, in Brasil tot Vondrich, Luytenant, en oock Capiteyn gheavanceert inde *Maranbaon* en *Tapi Carum* gelegen hebbende, en nu uyt de Gevanckenisse vande Portugesen ontvlucht, en over West-Indien t'huys ghekomen.

Mijn Heeren :

TOT voldoeninghe van V.E: Andtwoordt en Bevel, op mijn mondeling Relaes, inde volle Vergaderinghe vande 19 gisteren ghedaen, segghe ick onder gheschreven *Maximiliaen Schadée*; dat ick in Brasil, als Capiteyn van een Compagnie Vier-roers, de Compagnie van West-Indien dienende, in October 14ten door sijn Excel: en te de Heeren vande Hooghe en secrete Raede aldaer, inde Vloote onder den Admirael *Lichhart*, en Collonel *Kheun*, mede versonden ben gheweest, op de expeditie naer de *Makasan*, en deselve Capitania oock heb helpen veroveren; dat ick 2 of 3 daghen na de voorschreve veroveringhe, met eenghecommandeerde troupe, bestaende inde helft van mijn Compagnie Vier-roers, en d'andere helft Musquetiers vande Compagnie van de Major *Ernst van Bremen*, naederhant Commandeur vande *Maranian* versonden ben geweest naer *Xapicaruno*, daer ses Inghentus vande Portugesen sijn; Dat ick aldaer Guarnisoen gehouden hebbe, ontrent ses maenden lanck op seker Fortghen van kley en steen, genaemt *Montecalvario*, dat, door ordre vande Politique Raed *Bas*, ende de Major, *Ernst van Bremen*, het meerendeel van mijn Volck, benef-

benefens eenich Volck uyt het Stedeken *St. Luis*, by troupen van 20. Koppen gecommandeert iste logeeren op de Ingenios, en dat (somen seyde) door ghebreck van Vivres; behalven op de Water-meulen maer 10 koppen; ende dat onder belofte, dat haer van wegen de Compagnie de kosten ten dancke soude werden betaelt, daer van men notitie soude houden: Dat, na dat het voorseyde Volck drie Maenden daer hadde gheleghen, een Barcke daer is ghearriveert, met Brieven van het Accoort tusschen sijn Majesteyt van Portugael Don Ian de Vierde, ende de Hoog: Moog: Heeren Staten Generael opgherecht, ende de Treves dien volghende tusschen deselve ghesloten: Dat oock deselve Treves, inde voorz. Stadt van *St. Luis de Maranhaon*, met openbaere Trommel-slaen, als andersints, opentlijk gepubliceert is gheweest, ghelijck mede in mijn Capiteyns Quartier, en opt voorz. Fort met schieten van Kanon en Musquetten is ghedaen: Dat oock de voorseyde vrede van onser sijde aldaer Heylichlijck is onderhouden, en achtervolght gheweest, sonder int minste eenighe vyantschap, hostiliteyt, off offentie teghens de Portugesen te pleggen; maer ter contrarie indien eenich Officier of Soldaet int particulier in eeniger wijse teghens eenich Inwoonder sich quam te verlopen, dat deselve daer over wiert ghestraft.

Dat ondertusschen de Portugesen haer lieten verluynen, dat sy in hope stonden om door 't middel van haren Coninck, het Landt wederom te bekomen: ende sy siende dat ons volck over al door het Landt hier en daer op de Ingenios in cleyne troupen verdeelt laghen, oock door de Landt-sieckte bevanghen, en door honger en kommer swack en miserabel waren, hebben eerstelijck in October Anno 1642. by complot de Indianen aen haer ghetrocken, ende 't voorz. Fort (daer mijn Luytenant aldoen binnen was, mijn Vendrich legghende op een Meulen, en ick een halff Pistool-schoot daer buyten op een Huys, om mijn krancksinneicheyts wille, dewijle in 't Fort gheen commoditeyt was) inde morghenstont, de Schiltwachten door-schietende, stormender-hant inghenomen; ghelijck oock alle de Ingenios: vermoordende en maffacerende alle onse Officiere en Soldaten tot op ontrent vijftich nae; die sy quartier gaven: onder de welcke ick, mijn Luytenant, twee Sergi-anten, een of twee Corporaels, en de reste gemeene Soldaten waren: van de welcke sy twee dagen daer naer den Sergiant, ende een deel Soldaten, daer ter plaetse, met koele bloede oock ghemaffacreert hebben, en daer na by wijlen een of twee Soldaten, voor haer gheneuchte en plaissier, ende ses maenden daer na de tweede Sergiant, mede door plaissier

sier doot gehouwen; soo datter ten laetsten van de voorsz. Officiere en Soldaten weynich in t leven sijn ghelaten. Verklarende vorder, dat ick Capiteyn, ende mijn Luytenant, elck apart wierden ghevanghen gheset int voorsz. Fort, ende seer miserabel getraecteert, deden ons oock groote hongher en kommer lijden, ende sochten ons eyntlijck met vergift om 't leven te brengen: het welcke mijn (bedriegelijck ingegeven sijnde) in d' uutterste perijckel des doodts heeft gheselt ghehat, gelijk dat daer te lande by groote en kleyne bekent is; als mede dat die van *Grand Paara*, ontrent acht weecken naer het oprijfen vande Portugesen inde *Maranion*, secours van Portugesche Indianen, als mede Amunitie van Oorloghe hebben ghestuurt; waer over gecommandeert heeft eenen *Pedro Machiel*. Waer na zy op de komste van ons secours van Parnambuco, haer Leghter en *Tapicuruu* verlatende, my, mijn Luytenant, met noch veertien of vijftien soo Soldaten als Bootsghefellen, waer onder eenige waen die zy ondertusschen bekomen hadden, wel 64. mijlen de Rivier van *Maricon* opwaerts mede ghevoert hebben, met intentie om overlant naer *Grand Paara* te marcheeren: Van waer terstont eerst de voorsz. Soldaten, onder commando van een Overlooper, ghenaeamt Cornelis Iansen, daer na mijn Luytenant, en daer na ick, vorder opwaerts ghebrackt wierden, naer de Riviere van *Thuy*, alwaer zy vijff of ses vande voorsz. Soldaten van enckel hongher lie en sterven, daer zy middelgenouch van slaven hadden om haer te kunnen onderhouden. Den Luytenant, uyt die oorfaecke van hongher en ghebreck tot my te rugge loopen, meenende het daer beter te vinden, maer wiert vande Commandeur terstont in mijn Hutte in dryfers ghesloten, daer wy beyde by naer van hongher versmachtede. Waer naer ontrent 14. weecken, alsoo in *Grand Paara* een Jacht met Amunitie van Oorloghe, uyt de *Bahia* ghearriveert was, en daer door de Portugesen moet grijpende om de *Maranjan* wederom te bekomen, en met haer macht nederwaerts gaende, mijn, en mijn Luytenant, mede gevoert hebben naer *Tapitapera*, alwaer de resterende Portugesen haer onthielden: en hoe het vorder met de voorghemelde opwaerts ghevoerde resterende Soldaten is vergaen, is my onbekent. Van *Tapitapera* voorsz. ben ick, met mijn Luytenant, neffens een Sergiant, een Soldaet, en een Bootsghefel, die naderhant ghevanghen waren, met een Canoa naer *Grand Pera* ghevoert; daer wy arriveerde den 1. September 1643. onder wegen perijckel loopende door

door moetwillicheyt vande Portugesen , van op een wilt Eylant gheset te worden. In *Grand Para* wierden wy ghevanghen ghehouden met andere Soldaten en Boodtsghesellen meer , die zy namaels ghevanghen, en daer mede ghebracht hadden , en seer miserabel ghetraecteert. Aldaer vonden wy legghen een Schip van Zeelandt , ghe-naemt *Sint Pieter*, daer Schipper op was *Thomas Rogiers*, den welcken de Portugesen hadden gheconsenteert binnen te komen , op conditie dat hy sijn ladinghe soude aen lant brenghen , en van daer naer Portugael gaen met Brieven aenden Coninck, alsoo zy in langhen tijdt gheen advijsen naer Portugael hadden konnen senden, ende aldaer paspoort procureeren van daer te moghen negotieren, ende dat hy dan, op sijn wederkomste, sijn Cargaoen soude moghen verhandelen : Maer soo hi Seyl-reedt lach om te vertrecken, is aldaer ghearriveert een nieuwen Gouverneur, ghe-naemt *Pedro d'Alburquerque* : die het voorfs. Schip dede aenhalen, confisqueren, en openbaerlijck verkoopen voor seven hondert milerees, houdende den Schipper en sijn volck ghevanghen, tracteerende deselve seer schandelijck : alwaer ick ge-echappeert ben door't middel van een Frans Schip, dat daer op de Reede quam; waer mede ick ghekomen ben aende Carribise Eylanden, en van daer op een ander Schip hier in't lant. Voorts hebbe ick in *Grand Para* verscheyde soo Nederlanders als andere ghevonden, die daer ghevanghen ghehouden wierden, en over veel jaren inde *Amasones* ghevanghen waren, die alle om de kost mosten wercken om haer t'onderhouden. Noch heb ick aldaer ghesien enghesproocken eenighe van de elf Matroosen van't Schip de blaewen Haen, die om ververffinghe ghevaren sijnde, vande Portugesen overvallen waren, en daer ghebracht, die daer mede seer qualijck wierden ghetraecteert. Bereyt sijnde alle 't selve met solemne Eede te bevestighen

Onder stont

MAXIMILIAEN SCHADEE.

In Amsterdam, den 4. November, 1644.

M E M O R I E

Van verscheyde onbehoorlijcke Procedueren en Cruelle Acten der Portugesen, ghepleeght in verscheyde quartieren van des Compagnies Oÿtroy, teghen het ghemaecte Bestant.

In effecte behelsende

1. **D**AT inde *Maranhaon* de Portugesen, naer de ghedaene Eedt van ghetrouwicheyt aen de Compagnie, sijn opgestaen ende gherebelleert.
2. Dat zy onse Soldaten, daer in't Lant op de Ingenios legghende, ganfch moordadich, op haer Bedden leggende, hebben overvallen en ghemassacreert
3. Dat zy den Commandeur vande Compagnie *Hans Ernst van Bremen*, beneffens den Predicant vande Poelen, daeghs voor dat zy ofstonden of rebelleerde, te gast hebben ghenoot, en over Tafel vergift inghegheven, waer van de eerste is ghestorven, ende den tweede door remedie noch opghekomē.
4. Dat zy van ons volck hebben ghevanghen ghehouden, en boven maten jammerlijck ghetracteert, ja, eenighe van hongher en dorst laten sterven.
5. Dat zy d'onfen in het Fort hebben belegghert, ende deselve soodanigh aenghetast en benaut, datter eenighe honderden van hongher en miserie sijn omghekomen, sulcx dat zy eyntlijck ghedronghen sijn gbeweest de Fortresse te verlaten, en haer van daer te salveeren.
6. Dat die van *Gran Para*, staende onder de Croon Portugael, dese Rebelsten van *Maranhaon*, hebben gheassisteert met volck, Amunitie, en andere behoefsten: ghelijck oock die vande *Bahia* derwaers ghesonden hebben een Karveele met Amunitie.
7. Dat den Coninck van Portugael twee of drie Schepen met Soldaten naer *Sint Thomse* heeft ghesonden, onder't Commando van *Lourens Sipro*, met ordre om 't selve Eylandt voor de Croon te incorporateeren.
8. Dat deselve, op haer aencomfte aldaer, 20 van onse Soldaten hebben omginghelt, ende ter neder ghebackt, sonder een te sparen.

D

9. Dat

9. Dat zy voorts naer de Stadt sijn ghemarcheert, en alle de Inwoonders tot opstant hebben verweckt, ende d'onse vyandtlijck daer uyt verdreven, en des Compagnies Magasijn berooft.

10. Dat zy daer naer 't Graff van den Admirael *Jell*, zal: hebben opgegraven, en hem gheschandaliseert.

11. Dat zy daer naer, met d'onse veraccordeert sijnde, verscheyde maelen 't water dat d'onse inde Stadt mosten halen, hebben vergiftet, om die al t'samen op eenen tijt te doen sterven.

12. Dat even dierghelijcke schelmstukken en moorderijen, als inde *Maranhaon* en Sint *Thomee* by de Portugesen is bedreven, zy voorghehadt hebben in *Angola*: Ende om 't selve te beter in't werck te stellen, en daer toe assistentie te bekomen, hadden zy consent versocht, om haer beneden aen *Rio Benge* ter neer te slaen; alwaer zy in corten foodanich haer soudon hebben versterckt, soose niet ghestoort hadden geworden, datse d'onse alle toevoer van lijfstoet en negotie soudon hebben benomen; sulcx dat, soo wy haer de plaetse van *Loando* niet hadden willen inruymen, zy alle d'onse, even als inde *Maranhaon*, by nachte soude hebben overvallen, en vermoort.

13. Dat noch op desen huydighen dach, veel van d'onfen in Portugael, *Grand Pera*, als elders, in miserable ghevanckenissen en cruelle slavernye, vande Portugesen werden ghehouden.

R A P P O R T

Van Capiteyn van Hooghstraten, over sijn wedervaren inde Bahia, gedaen aende Heeren Hoge Raden in Brasil.

INDE Bahia ghekomen, sijn wy op den 19. Julij 's morghens aen Landt gehaelt door de Brigantin van den Gouverneur, en gebracht ten huysse van *Pedro Correa de Gamma*; alwaer een weynich geweest sijnde, is daer ghekomen den Colonel *Andre Fidal*, ende de Cap. *Paulo da Conha*; en korts daer aen den Cap. *Don Ioanno de Sousa*, die sich neffens my neder sette, en stillekens vraeghde naer sijn Oom *Philippe Paj's Baretto*, off hy hem mede opgheworpen hadde met de ander Inwoonderen: waer op antwoorde, als dat hy stier was houdende in sijn enghenhō; sonder vorder discoursen daer af te hebben is de Tafel gedeckt,

deckt, en hy *Don Ioanno* wiert van *Vidal* ghenodicht daer te blijven, maer sich excuferende de wacht te hebben, is vertrocken, doch wy ter Tafel sittende is hy wederom gekomen, settende sich neffens mijn zijde: de maeltijdt ghe-eyndicht, heeft my naer achteren ghenomen, neffens *Paulo da Conha*, om een Pijp Toeback te drincken; daer op *Springh-Appel* is ghevolcht, en heeft *Don Ioanno* ghelecht neffens my over de Gallerye; en *Paulo da Conha* nam *Springh-Appel* een weynich appart, soo seyde *Don Ioanno* sachtjens tot my, hem wonder te geven, dat sijn Oom *Philippo Pajts* hem niet mede opgheworpen hadde: waer op hem antwoorde, dat hy wel hadde ghedaen, dat hy hem stil hielt; want daer doch gheen goet van en konde komen: soo seyde hy, Dat seght ghy, maer verbeyt den tijt, ende nadien ghy alijt soo goeden vrient vande Inwoonderen en Portugesen sijt gheweest, soo moet ick u segghen, dat dit al vry wat te beduyden sal hebben, daerom soo wil ick u waerfchouwen als een vrient, voor u te sien, en U en U Huyf-vrouw, en Kinderen, ende goederen te versceekeren: maer soo gy den Coninck, mynen Heere, en den Gouverneur wilde een dienst doen, sal't selve U Ed: rijckelijck werden beloont, en U Ed: sal niet ontbreecken, noch gelt, noch goet, noch Enghenhos, noch Pardidos, en sal U met een *Habito de Christo* versien, en twee of drye commendas gheven, soo dat U niet sal mancqueeren, en sult alles hebben dat ghy begheert. Ick, over dese woorden my seer gealtereert vindende, seyde: Dat ick den Coninck van Portugael ende de Gouverneur wel wilde dienst doen, maer dat hy my soude willen segghen waer in, want ick sulcx niet en weete in wat manieren ick hem soude kunnen dienen; waer op hy seyde; Ghy cont den Coninck wel eenighe goeden dienst doen: waer op ick wederom antwoorde, secht my dan waer in, off wat het is dat ick doen sal? Soo seyde hy, *Don Ioanno*, en sijt ghy niet Commandeur vande *Capo Sint Augustynho*? Waer op ick antwoorde, jae; wel soo ist, dat ghy sout aen den Gouverneur willen aengeven het Fort, met sijn toebehooren, op dat hy daer sijn volck mocht landen; en soo ghy sulcx wilt belooven, soo sult ghy met al de voor-verhaelde beneficien sijn vereert, en daer by verkrijgen het Gouverno van't volck vande Militie. Waer op ick antwoorde: Dit sijn dinghen, die ick niet kan doen, want zy teghen mijn Eer en Eedt strijden: onder welck propoost, een ander inde Gallerye quam, soo dat wy ghescheyden wierden, en hy, *Don Ioanno*, en *Paulo da Conha* inde ganck ginghen, doch gheen tijdt hebbende om alleen met *Springh-Appel* te sprecken, seyde simpelijck, wat naerder

by hem staende met een ghealtereert ghemoet , Wat meynen dese honden, dat ick een verrader zy ? En meynende voorts te spreekken , is *Don Ioanno de Sousa* wederom met *Paulo da Conha* by my ghekomen , dewelcke wederom repeteerde te sullen gh:nieten de voorighe beloften sonder eenich mancquement , en soo ick datelijck eenich gelt begeerde soude het my werden ghegheven , ende souden my met den Gouverneur doen spreekken , op dat ick soude moghen sien dat de saeck seecker sal sijn : waer op ick seyde , dat ick dat niet en conde doen , want al waert saecke dat ick 't al ghesint soude sijn te doen , soo en soude ick niet connen , want de Heeren Hooghe Raden my belooft hebben , als dese voyagie ghedaen is , my Sergiant-Majoor te maken , en dan en sal ofte en can ick daer niet blijven Commandeeren , maer sullen my op een ander plaets employeeren. Duerende dit propooft is de Heer vande *Voorde* oock achter ghekomen inde Galderye met *Andre Vidal* , die hem , terwyle *Don Ioanno* , en *Paulo da Conha* met my in discoursen waren , hem gheduerich met discoursen onderhielt : doch door wandelen , ons discoursen ghebroocken werdende , luysterde ick aen d' Heer vande *Voorde* , Ick wenschste wel hier al van daen te sijn , en met U Ed: alleen te konnen spreekken , want ick weet niet wat zy inden sin hebben : ick vrees zy my den hals sullen breecken , ofte sich houden ; en hem , op sijn verfoeck , gheen naerder antwoord konnende gheven , vermits zy ghestadich by ons blijven , en *Pedro Conha de Gamma* veel duytsch verstaet , badt ick de Heere vande *Voorde* te willen dissimuleeren tot dat wy aen Boort souden sijn , op dat zy niet en soude mercken dat wy vande saeck waren spreekkende ; hebbe ick ghesecht wel te wenschen , *Dona Catharina de Mello* , sijnde de Schoon-Moeder van *Philippe Paijs* , eens te mogen besoecken , waer op *Don Ioanno de Sousa* seyde , Ick sal by den Gouverneur gaen hem verloh vragen om daer te gaen , en hy wederom ghekomen sijnde , den Gouverneur verloh te gheven , om met hem alleen daer te moghen gaen , waer op oorloh nemende , seyde de Heer vande *Voorde* (hoewel hy onghetrouwt was) weynich met Donas of Joffrouwen inden sin hadde , dat hy my dat faveur niet benijde , en hebbende *Don Ioanno de Sousa* en *Paulo da Conha* mede haer afscheyt ghenomen , luysterende ick alleen aende Heer vande *Voorde* , zy sullen een gladde Ael by de staert hebben , ende nam my voor gansch niet met haer te simuleeren : langhs de straet gaende , sochten zy beyde niet , als my te animeeren tot het voorverhaelde werck , door verhalinge der Beneficien die ick daer door soude

bekomen ,

bekomen, soo vanden Coninck als vanden Gouverneur, en dat zy souden te weghe brenghen dat ick met den Gouverneur alleen daer over soude spreekken; voorslaende, als ick wederom soude komen van 't huys van *Dona Catharina de Mello*, en my ghebracht hadde ten huysse van *Petro d'Conca de Gamma* by de Heer vande *Voorde*, dat ondertusschen een van haer by de Gouverneur soude gaen, hem segghen, Dat, als wy boven quamen om hem te spreekken, dat hy soude laten segghen of wy een weynich gheliefden te vertouwen, en dan soude *Don Ioanno* tegens my segghen, Compt, willen wy een dronck wijns gaen drincken? ende my brenghen inde Camer vande Paep vanden Gouverneur, alwaer den Gouverneur by my soude komen, en is *Paulo da Conha* in ons wederkeeren by den Gouverneur ghegaen, en ick met *Don Ioanno* alleen gaende, seyde hy, dat het aen gheen macht en soude ontbreecken, dat de Gouverneur was wachtende naer *Salvador de Saa*, die van *Rio de Genero* soude komen met drye Gallioenen; een dat uyt Portugael was gekomen, en twee die in *Rio Genero* waren gemaect, neffens noch eenighe Schepen meer, en datter 2500 Man alleen uyt de Bahia souden gaen neffens *Moradores* die in *Pernambuco* sijn, die de Gouverneur aen de Cabo begheerde te landen: En dit ist dat hy aen U Ed: versoeckt. Dus discoureerende, soo sijn wy wederom ghekomen ten huysse van *Pero Corica de Gamma*, alwaer een weynich tijts sijnde gheweest, is gekomen *Andre Vidal*, seyde dat wy den Gouverneur wel mochten gaen spreekken, en wy ons datelijck naer 't Paleys voegende, soo is uytgekomen den Secretario vanden Gouverneur, die ons seyde, dat wy een weynich gheliefden te wachten, dat den Gouverneur besich was met het sluyten van een Brief: Is de Heer vande *Voorde* eenighe Portugesen aen een zyde in een venster getrocken, ende daer met discoursen onderhouden, middelerwijle soo is *Don Ioanno* by my ghekomen, die my vraeghde, of ick een dronck wijns wilde doen: waer op *Springh-Appel* seyde mede te gaen, maer is door discoursen soo van *Paulo da Conha* als van andere, opghehouden, en heeft by my *Don Ioanno* ghebracht inde Camer vande Paep vanden Gouverneur, alwaer een weynich gheweest sijnde, is door een anderen wech inghekomen den Gouverneur *Antonio Feles da Silva*, die de deur datelijck dede toefluyten, en my seer groete, ghelijck ick insghelijcx oock dede, doch bleef daer in presentie staen *Don Ioanno de Sousa*: den Gouverneur neder sittende, dede my neffens hem sitten, en seyde, hoe dat hy altijt hadde ghehoort de goede affectie die ick aende Portugesen was bewijfende; en dat hem

dat seer aenghenaem was, dat hy verhoopte, dat ick meer en meer daer in soude willen continueeren, en hem, noch den Coninck, het versoeck aen my door Capiteyn *Don Ioanno de Sousa* ghedaen, niet wilde weygheren, alsoo het selve gheen Oorlogh en was, maer een restauratie, die aenden Coninck *Don Ioanno quarto* wiert ghedaen, en waert niet dat sijn Excellentie *Conte de Nassau* soo haestelijck hadde vertroocken, soude mede daer toe geholpen hebben: waer op ick antwoorde, Waer in ist dat ick U Excellentie soude kunnen dienen? dat heeft U Ed: seyde hy, van *Don Ioanno de Sousa* wel verstaen; en ick versoeck maer, dat ghy U Ed: gansch en gheheel Portugael maect: waer op ick wederom seyde, dat ick het niet en conde doen, vermits de Heeren Hooge Raeden my met de plaets van Majoor, op mijn komste aldaer, souden voorsien, en my alstien op een ander plaets souden ghebruycken, waer op hy, Gouverneur, antwoorde: Avancement van plaets en goederen soo *Partidos* als *Engenhos*, en *Habitos*, en *Commandos*, en sullen u niet manqueeren, doch den tijt en lijst niet om U Ed: hier langher op te houden, op dat U Ed: confrater gheen suspicie en hebbe, maer ick sal daer in twee Ambassadeurs senden, waer onder *Paulo da Conha* mede sal gaen, die sal daer met U Ed: handelen, en daer is mijn handt. My die gevende, seyde, op't antwoort vanden Coninck, dat alle 't gheene *Paulo da Conha* U Ed: sal segghen en belooven ten vollen, sal werden voldaed; en sijn excuse nemende van niet langher by my te kunnen blijven om gheen aendencken aen U Ed: *Companceros* te gheven, soo wenschten zy my goeden avont, en is wederom naer sijn Camer vertroocken, en ick, en *Don Ioanno* wederom buyten comende, soo heeft den Gouverneur de Heer vande *Voorde* en my laten binnen comen, alwaer wy over de de materie waren spreekende, volghens ons commissie van d' Ed: Heeren Hooghe Raden mede ghegheven, doch uytgaende heeft *Don Ioanno* sich weder op mijn zijde ghevoecht, en by de voorighe discoursen ghecontinueert: seggende, Wat behoest ghy het beloofde avancement aen te nemen, cont het selve weygheren, en segghen aldaer wel te sijn, en versoeckt ten regarde van U gheleghentheyte daer te moghen blijven, want U sullen in Oorlogh gheen avancementen manqueeren voor een Soldaet als gy sijt. Ick my gansch ontweert vindende over de voorghevalen reden, n, verlangende seer om aen Boort te sijn, om aende Heer vande *Voorde* het gheen my voorgevalen was te verhalen, ghelijck oock de Cajuyt hebbe laten sluyten, en achten het voorverhaelde tusschen ons beyden alleen gheopenbaert.

Twelck U Ed: volghens Eer en Eedt, niet hebbe konnen verſwijken Verſoeckende tot welvaert van ons lieven Vaderlands, en daer be neffens mijnes levens, huylgheſins, en goederen behout, ſoodanic opſicht te ſtellen, als U Ed: bequaemſt ſullen achten, om my je ghens alle perijckelen, uyt dees voorghevallen diſcourſen nu over 't hooft hanghende, te verſeeckeren: beloovende te ſullen blijven, ghelijck ick ben gheweest, en ſal ſterven.

U: Ed: Onderdanighen Dienaer

D: V: H O O G H S T R A T E N. 1645.

Den Drucker aenden Leſer.

Beminde Leſer,

DIT is voor eerst het gheene dat ick hebbe kunnen bekomen. Verwachte voorts de reſteerende Extracten, Schriften ende Papierèn, die noch meer voor handen ſijn, tot bewijs ende verklaringe als vooren, ende die (om redenen) noch niet moghen ghedruckt worden: doch verhoope die haestelijck te bekomen. Ondertuſſchen Vaert wel.

BRASILIANA DIGITAL

ORIENTAÇÕES PARA O USO

Esta é uma cópia digital de um documento (ou parte dele) que pertence a um dos acervos que participam do projeto BRASILIANA USP. Trata-se de uma referência, a mais fiel possível, a um documento original. Neste sentido, procuramos manter a integridade e a autenticidade da fonte, não realizando alterações no ambiente digital - com exceção de ajustes de cor, contraste e definição.

1. Você apenas deve utilizar esta obra para fins não comerciais. Os livros, textos e imagens que publicamos na Brasiliiana Digital são todos de domínio público, no entanto, é proibido o uso comercial das nossas imagens.

2. Atribuição. Quando utilizar este documento em outro contexto, você deve dar crédito ao autor (ou autores), à Brasiliiana Digital e ao acervo original, da forma como aparece na ficha catalográfica (metadados) do repositório digital. Pedimos que você não republique este conteúdo na rede mundial de computadores (internet) sem a nossa expressa autorização.

3. Direitos do autor. No Brasil, os direitos do autor são regulados pela Lei n.º 9.610, de 19 de Fevereiro de 1998. Os direitos do autor estão também respaldados na Convenção de Berna, de 1971. Sabemos das dificuldades existentes para a verificação se um obra realmente encontra-se em domínio público. Neste sentido, se você acreditar que algum documento publicado na Brasiliiana Digital esteja violando direitos autorais de tradução, versão, exibição, reprodução ou quaisquer outros, solicitamos que nos informe imediatamente (brasiliiana@usp.br).